

УДК 111.83:282

Олександр Володимирович Тимофєєв,
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і педагогіки
НТУ «Дніпровська політехніка»*

РАЙСЬКИЙ САД ЯК ПАРАДИГМА ЛЮДИНИ

Доповідь присвячена огляду нової книги Джорджо Агамбена «Царство і Сад», в якій італійський філософ пропонує тлумачення райського саду в якості первозданної людської природи, звертаючись до неканонічної традиції християнства.

Ключові слова: людська природа, Едем, Царство, християнська традиція.

O.V. Tymofieiev

THE PARADISE GARDEN AS A PARADIGM OF THE HUMAN

The report is dedicated to the review of Giorgio Agamben's new book "The Kingdom and the Garden", in which the Italian philosopher offers an interpretation of the Garden of Eden as a primordial human nature, referring to the non-canonical tradition of Christianity.

Keywords: human nature, Eden, Kingdom, Christian tradition.

Відомий італійський філософ Джорджо Агамбен в своїй новій книзі «Царство і Сад» (2019 р.) пропонує дослідження генеалогії

влади з акцентом на антропологічній проблематиці, ґрунтуючись на відмінності між прийдешнім Царством і втраченим Садам. Саме ця відмінність через тлумачення Св. Письма в інституті католицького богослов'я сприяла історичному переосмисленню стосунків між Раєм земним і Царством Небесним. На сторінках книги за допомогою філософської археології Агамбен намагається в рамках християнської богословської традиції простежити рух думки, який йде з ранньої патристики від Пелагія через Еріугену до Данте Аліг'єрі, проходячи через єретичні рухи пізнього Середньовіччя. Цей рух повністю протилежний тому, що все ще домінує в католицькій доктрині, яка була заснована Августином і повертає перспективу спасіння у бік, повністю альтернативний темі земного раю. Так, відповідно до ортодоксальної точки зору, земний Сад був втрачений назавжди і абсолютно недосяжний, в той час як рай небесний в загробному житті (в образі Царства) стає прерогативою тих, хто жив у вірі Божій – за умови, звичайно, якщо вони отримали таїнства. Всі інші – грішники, язичники, єретики і атеїсти, – забруднені природою гріха, – очікують лише полум'я пекла. Таким чином, Сад, посаджений в Едемі, поступово втратив своє значення, ставши простим згадуванням загальної досконалості, якої було втрачено. Ця трансформація відбувається зусиллями блаженного Августина, триває у схоластів (насамперед, у Ансельма і Томи) та складається у забезпеченні панування над Садам богослов'я Царства. Рай, позбавлений сенсу первозданної людської природи (такий сенс ми зустрічаємо у Амвросія Медіоланського, Оригена та інших представників ранньої патристики) був приєднаний до канонічної богословської побудови, що заснована на людській природі, яка виявляється хибною, тому що зіпсована гріхом. Християнське богослов'я концептуально сформулювало вигнання з раю, щоб зробити його вирішальною подією стану людини (провина) і основою економіки порятунку.

У ракурсі, запропонованому нам Агамбеном, перший сад більше не є сутнісно і безповоротно простором втрат. За допомогою різкої критики августинівської доктрини первородного гріха і захопленого переосмислення Раю Данте, дослідження Агамбена намагається представити земний рай не як втрачене минуле або прийдешнє майбутнє, а як фігуру людини, яка завжди

присутня і актуальна. Райський Сад знаходиться не на початку творіння, не в недосяжному минулому, а в майбутньому, яке збігається з природою людини в сьогоденні. Сад існує в усі часи і «він ніколи не перестане існувати» [1, с. 61]. Це не тільки те місце, яке століттями шукали теологи, дослідники, географи, поети і письменники, але фігура людини як такої, – антропологічна і онтологічна ікона. «Рай, – пише Агамбен, – це відображення людської природи і просто обитель людей на землі» [1, с. 58]. Причому саме в людській природі Царство і Сад мають збігатися, адже: «якщо тільки Царство може дати доступ до Саду, то тільки Сад робить Царство мислимим» [1, с. 120]. Тут Агамбен використовує «Правило про повторення часу» Тихонія Африканського (+390), згідно з яким ми повинні читати Св. Письмо або уривки з нього за формулою: *illa hora, illa die* (в даний час, в цей день), що пов'язує момент з минулого з майбутнім Христа (*parousia*); але в той же час стверджується месіанська теорія, що кожен момент – це день і година, коли Бог відкриває Себе. Таким чином, повернутися до раю означає відшукати божественне об'явлення в сьогоденні, а істинну людську природу – образ Божий – в собі.

Список використаних джерел

1. Agamben G. Il Regno e il Giardino. Vicenza: Neri Pozza, 2019. 128 p.